

Χριστόφορου Σεβαστίδη, Εφέτη, ΔΝ, Προέδρου της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων

Βασίλη Φαϊτά, Εφέτη ΔΔ, Γενικού Γραμματέα της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών

Βανέσσας Παναγιώτας Ντέγκα, Προέδρου Πρωτοδικών ΔΔ, Ταμία της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών

Η αναγκαιότητα διεκδίκησης της επαναφοράς των επιδομάτων εορτών και αδείας

Μια πρόταση μέσα από την ιστορική ματιά μιας κατάκτησης που χρονολογείται στο 1821

Η επέτειος των 200 ετών από την Ελληνική Επανάσταση είναι και συμβολικά η κατάλληλη στιγμή οι δικαστικές ενώσεις (αλλά και όλοι οι κλάδοι εργαζομένων) να διεκδικήσουν την ανάκτηση μίας από τις σημαντικές εργασιακές κατακτήσεις, η οποία, όπως και τόσες άλλες, διαγράφηκαν μέσα στην καταιγίδα των ανατροπών εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων της τελευταίας δεκαετίας. Τα επιδόματα εορτών («Δώρο» Χριστουγέννων και «Δώρο» του Πάσχα), αλλά και το επίδομα αδείας αποτέλεσαν δίκαια και εύλογα μισθολογικά δικαιώματα που κανένας κλάδος εργαζομένων, αλλά και ενώσεις συνταξιούχων ή αυτοαπασχολούμενων δεν δικαιούται να θεωρεί ότι απωλέσθη οριστικά.

Τα ντοκουμέντα που διασώζονται αποτυπώνουν ότι το «Δώρο» έχει ιστορία που ανάγεται στο 1821, ίσως και ακόμα πιο μακριά, στην εποχή της τουρκοκρατίας. Το Πάσχα του 1822 ο Κωνσταντίνος Τόμπρας υπέβαλε προς το αντίστοιχο Υπουργείο Οικονομικών, για λογαριασμό των τυπογράφων του Εθνικού Τυπογραφείου που έδρευε στην Κόρινθο, όπου είχε εγκατασταθεί η Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδας, την ακόλουθη αίτηση, η οποία σώζεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους: «Προς το Μινιστέριον της Οικονομίας. Επειδή και κατ' αυτὰς ἔφθασαν αἱ τοῦ Πάσχα εορτάσιμοι ἡμέραι καὶ θέλομεν ν' αγοράσωμεν ἄλλος παπούτσια, ἄλλος τζουράπια καὶ ἄλλος ἄλλο τι, διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν τὸ Μινιστέριον νὰ μας δώσῃ ὀλίγα γρόσια διὰ ν' ἀπεράσωμεν

ταύτας τας εορτασίμους ημέρας, αναπληρούντες τας χρείας μας. 1822 Απριλίου α΄. Κωνσταντίνος Τόμπρας» (Μινιστέριο Οικονομικών, Έγγραφο 119).

Η παραπάνω αίτηση αποτύπωνε την ουσία του «Δώρου» από τη σκοπιά των εργαζομένων: Μία επιπρόσθετη παροχή που θα χορηγούταν σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές (Χριστούγεννα, Πάσχα, καλοκαιρινή περίοδος διακοπών ως προς το επίδομα αδείας στη συνέχεια) προκειμένου να καλυφθούν ελλείψεις των εργαζομένων, οι ανάγκες των οποίων αντικειμενικά θα ήταν αυξημένες κατά τις στιγμές αυτές (μεγαλύτερη κατανάλωση ξύλων ή πετρελαίου για θέρμανση κατά τις γιορτές των Χριστουγέννων όπου οι συγγενείς συναντώνται στα σπίτια, ρουχισμός της οικογένειας κατά τις γιορτές Χριστουγέννων και Πάσχα, αγορά δώρων όπως επιτάσσει η παράδοση, εξασφάλιση των παραδοσιακών φαγητών και γλυκών κατά τα Χριστούγεννα και το Πάσχα, χορήγηση της δυνατότητας για διακοπές κατά το ζεστό ελληνικό καλοκαίρι κλπ.). Μία συμπλήρωση του μισθού που, όπως προέκυπτε από το ίδιο το γεγονός ότι γεννήθηκε η ανάγκη διεκδίκησής της, δεν επαρκούσε για την εξασφάλιση ενός ικανού βιοτικού επιπέδου για τους εργαζόμενους.

Από τη σκοπιά των εργοδοτών και του κράτους το «Δώρο» αποτελούσε (και αποτελεί εκεί όπου ακόμα διατηρείται) ένα συμπλήρωμα στο μισθό που, όπως και ο τελευταίος, δίνεται για την αναπαραγωγή της (καταναλωθείσας) εργατικής δύναμης του εργαζόμενου. Ειδικότερα, εδώ η επιπλέον παροχή αντανakλά το ιδιαίτερο κόστος αναπαραγωγής της (καταναλωθείσας) εργατικής δύναμης ενόψει των προαναφερόμενων περιστάσεων π.χ. ο εργαζόμενος επανέρχεται στην εργασία πιο παραγωγικός αν απολαύσει κάποιες ημέρες διακοπών (σε σχέση με το να τις στερηθεί τελείως).

Από άρθρα και μελέτες ερευνητών και ιστορικών μπορεί να συναχθεί ότι η παροχή κάποιων μορφών «δώρων» σε κατηγορίες εργατών, ειδικά για τις γιορτές Χριστουγέννων και Πάσχα, πρωτοεμφανίζεται στα χρόνια της τουρκοκρατίας (σε κάποια κείμενα αναφέρεται η παροχή «χαρετλίκι», χαϊρέτ = χάρισμα). Η χορήγησή τους φαίνεται να συνεχίζεται, αν και χωρίς σταθερότητα, έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα κατά κανόνα τη μορφή παροχών σε είδος (αλεύρι, κρασί, κρέας ενόψει του Πάσχα κλπ.), ενώ με το πέρασμα του χρόνου εμφανίζονται και με χρηματική μορφή (αναφέρουμε ενδεικτικά σχετικό δημοσίευμα στην εφημερίδα «Φως» της 7.4.1916, βλ. και ορισμένες αναφορές του Γ. Κορδάτου στο έργο "Ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος").

Τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, στην περίοδο των μεγάλων εργατικών αγώνων για την καθιέρωση οκτάωρης εργασίας, για την κοινωνική

ασφάλιση και για τη θέσπιση μέτρων ασφάλειας στους εργασιακούς χώρους, τα «Δώρα» Χριστουγέννων και Πάσχα - υπό διάφορες ονομασίες - εντάσσονται από κατηγορίες εργαζομένων στις συνολικές διεκδικήσεις. Το Δεκέμβριο του 1925 οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι υπάλληλοι των τριών «Τ» (Ταχυδρομεία – Τηλεφωνία – Τηλέγραφος) διεκδικούν επιτακτικά τον 13^ο μισθό, τον οποίο το προηγούμενο έτος είχαν κατακτήσει οι ηλεκτροτεχνίτες. «Τα οικονομικά της χώρας δεν το επιτρέπουν» ήταν η «πρωτότυπη» απάντηση του Υπουργείου Οικονομικών (σχετ. δημοσίευμα στην εφημερίδα «Αθήναι» της 8.12.1925). Ναυτεργάτες, εργάτες μύλων, αλλά και σιδηροδρομικοί επίσης διεκδικούν το 1925 το «Δώρο». Οι τελευταίοι το πετυχαίνουν, όχι όμως οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι οποίοι επιμένουν με πολύμορφες κινητοποιήσεις και τα επόμενα δύο χρόνια (1926-1927) αλλά και αργότερα, τη δεκαετία του 1930, κατά την οποία σε ορισμένες περιπτώσεις έλαβαν κάποιο επίδομα αντί 13^{ου} μισθού, ενώ κάποτε περιορίστηκαν σε ενίσχυση υπό μορφή δανείου.

Το αίτημα για 13^ο μισθό διατηρήθηκε και κατά τη διάρκεια της κατοχής. Μετά την απελευθέρωση έλαβαν χώρα απεργίες και κινητοποιήσεις με αυτό το αίτημα, οι οποίες κορυφώθηκαν το Πάσχα και τα Χριστούγεννα του 1945. Μια σχετική δικαίωση των αγώνων που είχαν γίνει αποτυπώθηκε στον α.ν. 1777/1951, που κυρώθηκε με το ν. 1901/1951. Με το άρθρο μόνο του εν λόγω α.ν., ειδικότερα, εξουσιοδοτήθηκαν οι Υπουργοί Οικονομικών και Εργασίας «να προσδιορίζουν εκτάκτους οικονομικές ενισχύσεις επί ταίς εορταίς των Χριστουγέννων ή του Πάσχα (δώρον) εις χρήμα ή εις είδος, των μισθωτών των παρεχόντων τας υπηρεσίας των παρ' οιοδήποτε εργοδότη, εργοδότη, φυσικώ ή Νομικώ Προσώπω ...». Σημειώνεται πάντως ότι η ρύθμιση αυτή αποτελεί συνέχεια της διάταξης του άρθρου 1 του α.ν. 28/1944 (που χρειάστηκε να ερμηνευτεί αυθεντικά με το ν. 866/1946) περί χορήγησης εξουσιοδότησης στους Υπουργούς Οικονομικών και Εργασίας, ώστε να καθορίζουν τους μισθούς, στους οποίους, κατά την ορθή άποψη, συμπεριλαμβάνονταν και οι όποιες έκτακτες ενισχύσεις Χριστουγέννων και Πάσχα. Τριάντα περίπου χρόνια αργότερα με το άρθρο 1 του ν. 1082/1980 ορίστηκε ότι: «Αι κατά τον Α. Νόμον 1777/1951 έκτακτοι οικονομικαί ενισχύσεις καταβάλλονται, ως επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, εις τους μισθωτούς εις το ακέραιον ...». Ο τελευταίος αυτός νόμος αποτέλεσε το επιστέγασμα των πολυετών αγώνων για το «Δώρο», το οποίο, μετονομαζόμενο σε επίδομα, μετατράπηκε σε μόνιμη παροχή. Σημαντικό σημείο στο νόμο αυτό αποτελεί η σύνδεση των επιδομάτων εορτών με τις τακτικές αποδοχές των μισθωτών. Το επίδομα αδείας, εξάλλου,

το οποίο είχε χορηγηθεί για πρώτη φορά μετά από απόφαση του Δευτεροβάθμιου Διαιτητικού Δικαστηρίου Αθήνας το 1964, είχε ρυθμιστεί νομοθετικά από το έτος 1966 (άρθρο 3 παρ. 16 του ν. 4504/1966).

Η συνέχεια είναι γνωστή. Με τα άρθρα 1 παρ. 2 και 9, 2 παρ. 1 και 20 παρ. 1 του ν. 3833/2010 επιβλήθηκε αναδρομική μείωση των επιδομάτων εορτών και αδείας κατά 30%. Αμέσως μετά με το άρθρο 38 παρ. 5 του ν. 3986/2011 αποσυνδέθηκε το ύψος των επιδομάτων εορτών και αδείας από το βασικό μισθό, προβλέφθηκε για καθένα από τα επιδόματα αυτά ένα πάγιο, ιδιαίτερα μικρό και εκ των προτέρων καθορισμένο ποσό, ενώ θεσπίστηκε μέγιστο όριο συνολικών αποδοχών για την επιτρεπτή καταβολή τους. Ακολούθως, με την περ. 1 της υποπαρ. Γ.1 της παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 καταργήθηκαν πλήρως, από 1.1.2013, τα επιδόματα εορτών και αδείας για όλους τους λειτουργούς και υπαλλήλους που αμείβονται από το δημόσιο ταμείο.

Η κατάργηση των επιδομάτων εορτών και αδείας δικαιολογήθηκε από την ανάγκη περιορισμού των ελλειμμάτων της Χώρας σε μία χρονική περίοδο, μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης του 2009, κατά την οποία, όπως δέχθηκε το Γενικό Δικαστήριο της ΕΕ, «η επιδείνωση των δημοσίων οικονομικών της Ελληνικής Δημοκρατίας απειλούσε τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα τόσο της ίδιας όσο και της ζώνης του ευρώ εν γένει» (βλ. απόφαση Γενικού Δικαστηρίου ΕΕ Τ-531/14, Λεϊμονιά Σωτηροπούλου κατά Συμβουλίου Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Δεν είναι σκοπός του παρόντος άρθρου να σχολιάσει τη συνταγματικότητα των ανωτέρω διατάξεων, ζήτημα το οποίο, άλλωστε, λύθηκε από τα αρμόδια δικαστήρια. Μέσα και από την ιστορική αναφορά, φιλοδοξούμε να καταδειχθεί ότι μία κατάκτηση των ανθρώπων της εργασίας και της επιστήμης που έχει ηλικία με τον ένα ή τον άλλο τρόπο περί τους δύο αιώνες και η οποία αποσκοπούσε στην ικανοποίηση των ιδιαίτερων αναγκών τους, όπως αυτές προεκτέθηκαν, δεν νοείται να θεωρείται οριστικά διαγραμμένη. Ο δικαιολογητικός λόγος της κατάργησης των επιδομάτων εορτών και αδείας πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει εκλείψει μετά την είσοδο της χώρας στη λεγόμενη «μεταμνημονιακή εποχή», σύμφωνα με τις επίσημες θέσεις των κυβερνήσεων τα τελευταία έτη. Τα επιδόματα εορτών και αδείας θα πρέπει να χορηγηθούν εκ νέου σε όλους τους κλάδους εργαζομένων στη βάση της λογικής του ν. 1082/1980.

Καλούμε τις δικαστικές ενώσεις να διεκδικήσουν, όλες μαζί, την επαναφορά των επιδομάτων εορτών και αδείας στους δικαστικούς λειτουργούς.

Καλούμε όλους τους δικαστές να στηρίξουν μια τέτοια προσπάθεια.

Συμβαδίζουμε αυτονόητα με όποιον άλλο κλάδο εργαζομένων, με όποια άλλη ένωση συνταξιούχων και αυτοαπασχολούμενων θα διεκδικήσει τον παραπάνω στόχο.